

Arbejdet med den åbne skole

Erfaringer fra 12 udviklingsprojekter

INDHOLD

Arbejdet med den åbne skole

1	Indledning	4
<hr/>		
2	Den åbne skole som et integreret element i skolen	8
<hr/>		
3	Elevernes læringsmuligheder i den åbne skole	10
3.1	Hvem: Betydningen af nye kompetencer i undervisningen	10
3.2	Hvor: Stedets betydning for elevernes læring	14
3.3	Hvad: Perspektiver på, hvad eleverne skal lære	15
3.4	Vigtigt at overveje	18
<hr/>		
4	Fokus på faglighed i den åbne skole	20
4.1	Fælles fokus på skolens kerneopgave	20
4.2	Hvordan sikres den faglige relevans?	23
4.3	Vigtigt at overveje	27
<hr/>		
5	Understøttelse og forankring af den åbne skole	29
5.1	Strategier for arbejdet med den åbne skole	29
5.2	Personlige relationer i samarbejdet	33
5.3	Skolelederens prioritering og understøttelse	35
5.4	Ressourcer til den åbne skole	36
5.5	Vigtigt at overveje	37

1 Indledning

Den åbne skole er en skole, som inddrager det omgivende samfund og arbejder sammen med eksterne læringsmiljøer. I samarbejdet skabes der udvidede læringsrum med flere muligheder for at arbejde med elevernes læring. Formålet er at skabe en mere varieret og differentieret undervisning og skoledag, som understøtter elevernes læring og trivsel.

Om den åbne skole

Åben skole er et centralt element i folkeskolereformen, der forpligter skoler til at indgå i samarbejder med eksterne læringsmiljøer. Eksterne læringsmiljøer kan være foreninger, organisationer, virksomheder eller lignende, der har relevant viden og relevante kompetencer til at tage del i skolens undervisning. Undervisere fra eksterne læringsmiljøer kan således være naturvejledere, virksomhedsledere, museumsformidlere, komponister m.m., der samarbejder med skolen om undervisningen. Reformen fremhæver både sociale og faglige grunde til at styrke skolens samarbejde med det omgivende samfund. Samarbejdet skal fremme den lokale sammenhængskraft og medvirke til, at eleverne stifter bekendtskab med det omgivende samfund og dets muligheder. Samtidig skal samarbejdet bidrage til opfyldelsen af folkeskolens formål og mål for folkeskolens fag og obligatoriske emner. [Læs mere om den åbne skole her.](#)

Kulturministeriet og Undervisningsministeriet har i samarbejde etableret puljen Åben skole – lokale samarbejder og national videndeling for at understøtte arbejdet med den åbne skole. I alt 31 kommunale udviklingsprojekter har modtaget støtte fra puljen til at udvikle samarbejder mellem kommuner, skoler og eksterne læringsmiljøer. Formålet med puljen er dels at sætte fokus på de mange fordele og muligheder, der er i den åbne skole, dels at sikre national videndeling og erfaringsudveksling, der kan inspirere kommuner, skoler og eksterne læringsmiljøer til at etablere og gennemføre samarbejder om åben skole.

Kulturministeriet og Undervisningsministeriet har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at opsamle og formidle erfaringer fra de udviklingsprojekter, der har modtaget støtte. Med udgangspunkt i de projekter, der har deltaget i første runde af puljeprojektet, præsenterer denne rapport – som er tredje og sidste del af den samlede viden- og erfaringsopsamling – erfaringer fra 12 udviklingsprojekter. De tre produkter i den samlede opsamling er præsenteret i boksen herunder og henvender sig alle til både kommunale forvaltninger, skoler og eksterne læringsmiljøer.

EVA's viden- og erfaringsopsamling

Kulturministeriet og Undervisningsministeriet har bedt EVA om at opsamle og formidle erfaringer fra udviklingsprojekterne. EVA følger de støttede udviklingsprojekter i perioden 2016-18. Undervejs udarbejdes tre produkter:

1. To casebeskrivelser sætter fokus på konkrete og praksisnære eksempler. Beskrivelserne er baseret på besøg i Roskilde og Hedensted Kommuner, hvor vi har mødt forvaltningen, eksterne læringsmiljøer, lærere og elever. Udarbejdet i foråret 2016. [Klik her for at læse mere.](#)
2. Inspirationskataloget sætter fokus på udfordringer og gode erfaringer i samarbejdet om den åbne skole. Analysen er baseret på interview med deltagere fra seks projekter. Udarbejdet i efteråret 2017. [Klik her for at læse mere.](#)
3. Denne rapport er en samlet erfaringsopsamling, som samler op på centrale tematikker på tværs af projekter samt læringspunkter. Rapporten er baseret på gruppeinterview med 12 projekter. Udarbejdet i foråret 2018.

Sådan har vi gjort

EVA følger de støttede udviklingsprojekter i perioden 2016-18. I denne rapport sætter vi fokus på, hvordan projekterne har arbejdet med at integrere arbejdet med den åbne skole i skolernes hverdag. Analysen er baseret på gruppeinterview foretaget over telefonen med projektdeltagere fra i alt 12 udviklingsprojekter, som er oplistet sidst i denne indledning. I interviewene deltager bl.a. forvaltningskonsulenter og -chefer, lærere, repræsentanter for skoleledelser og repræsentanter for eksterne læringsmiljøer.

Om rapporten

I denne rapport præsenterer EVA erfaringer, der går på tværs af 12 udviklingsprojekter. Rapporten henvender sig til både kommuner, skoler og eksterne læringsmiljøer og er bygget op omkring tematikker, som er relevante for arbejdet med at integrere den åbne skole i skolernes hverdag.

Projektgruppen bag rapporten

Rapporten er udarbejdet af en projektgruppe bestående af evalueringskonsulenterne Bjarke Frydensberg (projektleder) og Thea Suldrup Jørgensen samt kommunikationskonsulent Marie Louise Poulsen.

Ud over indledningen består rapporten af fire kapitler:

Den åbne skole som et integreret element i skolen

I kapitlet skitserer vi nogle af de spørgsmål, som skoler og eksterne læringsmiljøer er stødt på i deres arbejde med at organisere og implementere den åbne skole i de enkelte projekter. Kapitlet lægger op til at præsentere erfaringerne fra projekterne, som er knyttet til at gøre den åbne skole til en del af skolens hverdag, også på længere sigt.

Elevernes læringsmuligheder i den åbne skole

Kapitlet udfolder tre forhold, som er kendetegnende for, hvilke muligheder den åbne skole kan bidrage med ved at arbejde med elevernes læring på anderledes måder: betydningen af at inddrage nye kompetencer i undervisningen, stedets betydning for elevernes læring og perspektiver på, hvad eleverne skal lære i den åbne skole.

Fokus på faglighed i den åbne skole

Kapitlet præsenterer forskellige perspektiver på, dels hvordan skoler og eksterne læringsmiljøer i arbejdet med den åbne skole kan have et fælles fokus på skolens kerneopgave, dels hvordan den faglige relevans kan sikres i forløb og aktiviteter i den åbne skole.

Understøttelse og forankring af den åbne skole

I kapitlet præsenterer vi, hvordan der i projekterne er arbejdet med forskellige strategier for at understøtte og forankre åben skole-forløb – også ud over projektperioden, og hvad forhold som skoleledelsens understøttelse og personlige relationer betyder for den åbne skole.

Følgende projekter har dannet grundlag for erfaringsopsamlingens tre produkter om arbejdet med den åbne skole. Projekter markeret med * har dannet grundlag for denne afsluttende rapport.

Bornholms Regionskommune*

Hans Rømer Skolen og NaturBornholm – et partnerskab på Bornholm

Parterne arbejder sammen om at udvikle eksemplariske forløb og en praksismanual for alle skolens trin. Målet er at udvikle et tæt samarbejde, hvor der opbygges relationer, og hvor parterne lærer hinandens verdener at kende.

Esbjerg Kommune*

Styrkede kompetencer gennem alliancer: en styrkelse af det lokale samarbejde ved hjælp af kommunal koordinering

Kommunen vil arbejde systematisk med at udbrede åben skole til alle skoler, lærere og elever. Der udvikles forløb, som bygger på tidligere erfaringer fra kommunens natur- og kulturinstitutioner.

Favrskov Kommune

Nye læringsrum skabt i samarbejde mellem lokale virksomheder og skoler i Favrskov Kommune

Målet med projektet er at udvikle praksisbaseret viden om, hvordan der skabes de bedste betingelser for skolevirksomheds-samarbejder. Innovation og entreprenørskab er gennemgående temaer for de åben skole-forløb, der udvikles.

Fredensborg Kommune

Naturkanon, naturakademi med Naturstyrelsen, Øresundsakvariet og andre

I projektet udvikles og afprøves åben skole-forløb, hvor natur og fritidsliv bringes ind i undervisningen. Formålet er at skabe eksemplariske forløb, som kan deles af flere kommuner.

Frederikssund Kommune*

IdrætSmatematik

Forvaltningen inviterer lokale idrætsforeninger til sammen at idéudvikle, udfolde og evaluere nye alternative idrætsmatematiske læringsrum.

Næstved Kommune*

Åben Skole Raketten

Formålet er, at endnu flere elever gennemgår praksisorienterede læringsforløb i autentiske læringsmiljøer. Projektet omfatter bl.a., at ambassadører for åben skole på hver skole klædes på til formidling og kvalificering af forløb, mens eksterne samarbejdspartnere tilbydes kompetenceløft og klædes på til at udvikle nye, innovative forløb med eleverne.

Odsherred Kommune

Åben Skole i Virkeligheden

Projektet er en del af en større indsats om at løfte dansesniveaueet for børn i Odsherred. Skolerne forpligtes via en klippekortsordning til at deltage i samarbejder med kommunale kulturaktører.

Rebild Kommune

Skole og lokalmiljø vækker historien til live

Projektets omdrejningspunkt er en levendegørelse af besættelsestiden i og omkring Rold Skov, som sker via musik, teater, film og undervisningsforløb. Målet er at styrke skolens samarbejde med lokale aktører, formidle den lokale historie til områdets børn og unge og tilbyde eleverne en spændende og varieret undervisning.

Roskilde Kommune

Lærende partnerskaber lokalt og på tværs af skole- og kulturområdet i Roskilde Kommune

Formålet er, at alle kommunens skoler samarbejder med eksterne aktører om længerevarende undervisningsforløb. Målet er at udvikle eksemplariske åben skole-forløb med særligt fokus på at koble kulturaktiviteter med læringsmål gennem et samarbejde mellem skoler og kulturaktører.

Rudersdal Kommune*

Musikalske skabelsesprocesser

Musikskolen er drivkraft i udvikling af nye modeller for samarbejde med folkeskolen. Målet er, at musikalske

Følgende projekter har dannet grundlag for erfaringsopsamlingens tre produkter om arbejdet med den åbne skole. Projekter markeret med * har dannet grundlag for denne afsluttende rapport.

Gribskov Kommune

Masterclass

Projektet skaber fokus på faglighed og tilgodeser de dygtigste elever. Projektet gennemføres i samarbejde mellem skoler, folkebibliotek, virksomheder og kulturinstitutioner, og der skabes læringsfællesskaber på tværs af alder og sociale skel, hvilket bidrager til at motivere og inspirere eleverne. Der udvikles eksemplariske undervisningsforløb, som kan være til inspiration for hele skolen og de andre skoler i kommunen.

Hedensted Kommune

Kom ud og lær!

Projektet er udviklet som et tilbud til skolerne i Hedensted Kommune, hvor formålet er at inddrage landsbyernes historie og kulturarv og den omkringliggende natur i undervisningen.

Helsingør Kommune

Håndværk og design – nyt fag, nye kompetencer og samarbejder

Formålet er at give eleverne indsigt i nogle af de mange muligheder, der ligger i håndens arbejde, på en praksisnær måde ved at udfolde faget i en bredere lokal og samfundsmæssig kontekst.

Holstebro Kommune*

Talent-kultur klasser

I et samarbejde mellem Holstebro Musikskole, Dansk Talentakademi og Sønderlandsskolen har projektet til formål at styrke læringsmiljøer i udskolingen og samtidig støtte og motivere talenter i deres udvikling.

Jammerbugt Kommune*

Liv i by og skole – fra idé til læring

Konkrete undervisningsforløb skal styrke elevernes indsigt i og forståelse af det omgivende samfund og demokratiske processer. Målet er at beskrive en model for, hvordan der kan udvikles forløb i samarbejde med lokalsamfundet.

Københavns Kommune*

Innovation i Åben Skole

Gennem samarbejder med erhvervslivet er formålet at styrke elevernes kompetencer til at være kreativt skabende i arbejdet med it. Indsatsen er bl.a., at deltagende lærere får kompetenceudvikling til at kunne varetage innovative læreprocesser med henblik på at styrke kapaciteten på skolen på længere sigt.

Morsø Kommune*

Læring og dannelse gennem scenekunst

I projektet samarbejder teaterperformere og -pædagoger med skoler om at udvikle et dansk-, historie- og kristendomsfagligt forløb, hvor scenekunst anvendes i undervisningen for at skabe nye læringspotentialer for eleverne.

skabelsesprocesser skal være med til at motivere og styrke elevernes læring i dansk- og historiefaget.

Silkeborg Kommune*

Stofkredslob og bæredygtighed i tværfagligt perspektiv

Formålet er at udvikle eksemplariske forløb inden for den åbne skole i tværinstitutionelt perspektiv. Forløbene skal være en hjælp til, at den åbne skole sammen tænkes med den daglige undervisning, herunder kravet om tværfaglig naturfagsundervisning.

Skive Kommune*

Læringsambassaden

Et team af lærere udvikler eksemplariske forløb med lokale eksterne samarbejdspartnere. Forløbene deles i en fælles digital ressourcebank og understøttes af åben skole-ambassadører, der hjælper kolleger med at føre åben skole ud i praksis.

Svendborg Kommune og Langelands Kommune

Museum på skoleskemaet

Svendborg Museum og Langelandsfortet arbejder sammen med Svendborgs og Langelands skoler om at øge inddragelsen af museerne i undervisningen. Projektet har resulteret i nye metoder til skole-museum-samarbejde, styrket eksisterende relationer og resulteret i nye undervisningsforløb og læremidler.

Vordingborg Kommune

Scenekunstnerisk skoleprojekt: Verdensklasser

Projektet udvikler samarbejdet mellem det lokale egneteater og tre skoler, der byder ind med fordybelsesklasser. Klasserne indgår i forløb med professionelle scenekunstnere, hvor eleverne styrkes i at være entreprenante, innovative og kreative, mens lærerne får kompetenceudvikling gennem samarbejdet.

Aabenraa Kommune

Billedskolen rykker ud og lukker op

Med billedskolen på Brundlund Slot som omdrejningspunkt udvikler flere aktører fra kultur- og fritidsområdet en børnekulturel rygsæk med skæve kulturelle tilbud af eksperimenterende karakter til kommunens skoler.

Aarhus Kommune*

Det åbne partnerskab

Projektet skal styrke samarbejdet mellem kommunens skoler og utraditionelle eksterne samarbejdspartnere. I konkrete forløb varetages undervisningen af samfundsengagerende foreninger, ungdomsskolen eller andre organisationer.

2 Den åbne skole som et integreret element i skolen

Siden folkeskolereformens indførelse har skoler arbejdet på at opfylde ambitionen om at åbne skolen og lade elever møde deres omverden gennem samarbejder med eksterne læringsmiljøer, der har viden, som er relevant i skolernes undervisning. Både kommuner, skoler og eksterne læringsmiljøer har arbejdet med at gentænke undervisningsopgaven i fællesskab – og elever og lærere landet over har fået erfaringer med forskellige typer af læring i anderledes rammer.

I en tid med stor opmærksomhed på implementering af folkeskolereformen¹ har der derfor været et behov for viden, erfaring og inspiration, der kan understøtte og styrke forudsætningerne for, at skoler og eksterne læringsmiljøer kommer godt i gang med samarbejdet i den åbne skole.

De første erfaringer

EVA's opsamling af erfaringer fra kommunale udviklingsprojekter, der har deltaget i projektet Åben skole – lokale samarbejder og national videndeling, har netop fokus på at lade andre kommuner, skoler og eksterne læringsmiljøer få gavn af og inspiration fra projekternes erfaringer. De tidligere udgivelser i erfaringsopsamlingen – dybdegående casebeskrivelser af to kommuners arbejde med åben skole og et inspirationskatalog om samarbejdet mellem skoler og eksterne læringsmiljøer – har fokuseret på at bringe væsentlige erfaringer med at implementere den åbne skole frem i lyset, så andre kommuner, skoler og organisationer kan lære af dem og trække på inspirationen.

I casebeskrivelserne og i inspirationskataloget er der fokus på både de barrierer, der kan stå i vejen i det daglige arbejde, og de gode erfaringer med at løse opgaven på en måde, så eksterne læringsmiljøer kan blive en større del af skolen. Der er med andre ord fokus på, hvad der skal til for at komme godt i gang. Med det sigte giver inspirationsmaterialet gode råd til, hvordan lærere, pædagoger og skoleledere, forvaltningsrepræsentanter samt medarbejdere og ledere i eksterne læringsmiljøer kan:

¹ Du kan finde følgeforskningens rapporter om folkeskolereformen på www.emu.dk og på www.uvm.dk.

- Organisere samarbejdet
- Forberede undervisningen sammen
- Gennemføre undervisningen i fællesskab
- Arbejde succesfuldt med at dele viden
- Arbejde med de fysiske rammer i forbindelse med undervisningen.

Fra udvikling til langsigtet perspektiv

Erfaringerne fra de projekter, EVA har fulgt i forbindelse med inspirationsmaterialet, viser imidlertid, at nogle skoler møder en række dilemmaer, efter at de i en periode har haft fokus på implementering af den åbne skole. Disse dilemmaer kan beskrives ud fra én overordnet udfordring:

Hvordan kan den åbne skole integreres som en meningsfuld del af skolens kerneopgave?

Udfordringen bygger på en række spørgsmål, som skoler og eksterne læringsmiljøer er stødt på i organiseringen af den åbne skole, fx: *Hvordan sikrer man, at det ikke bare opfattes som et mål i sig selv at gennemføre samarbejdsprojekter, men at et samarbejde med eksterne læringsmiljøer vælges og gennemføres som redskab til at styrke kvaliteten af undervisningen, når det er relevant? Hvordan balancerer man, at den åbne skole på én gang er en innovativ tilgang til arbejdet med undervisningen og samtidig er en tilgang, der skal sikre eleverne et konkret, fagligt udbytte? Hvordan sikres det, at arbejdet med den åbne skole ikke bliver noget ekstra, der kommer oven i øvrige faglige hensyn, der fylder i arbejdet med undervisningen?*

Spørgsmålene ovenfor har det til fælles, at de handler om, hvordan arbejdet med den åbne skole kan blive et bæredygtigt redskab i skolernes arbejde, og hvordan den åbne skole dermed på længere sigt finder sin plads som en del af undervisningsopgaven og kulturen i og omkring skolen. Målet er, at eksterne læringsmiljøer inddrages i undervisningen på den måde, og i det omfang, det er meningsfuldt for elevernes læring. Det skal med andre ord føre en øget værdi med sig. Samtidig skal arbejdet finde en balance mellem ambitionerne om at tilgå undervisningsopgaven på andre måder og hensynet til at få skolernes travle hverdag til at hænge sammen.

I denne rapport, der er tredje og sidste del af erfaringsopsamlingen, vil der derfor være fokus på, hvordan den åbne skole på længere sigt sikres gode betingelser, ved at se på, hvordan projekterne har forsøgt at finde sig til rette med de hensyn, der handler om at bruge den åbne skole som et redskab til at øge kvaliteten af undervisningen og at integrere samarbejdet i skolens kerneopgave.

I de følgende kapitler vil vi præsentere forskellige perspektiver på disse overvejelser med udgangspunkt i de erfaringer, som skoler og eksterne læringsmiljøer har gjort sig. Det er intentionen, at perspektiverne kan danne afsæt for, at skoler, forvaltninger og etablerede og potentielle eksterne læringsmiljøer kan overveje væsentlige spørgsmål om, hvordan den åbne skole kan indgå i arbejdet med at sikre en varieret skoledag med kvalificeret undervisning, der styrker elevernes læring og trivsel.

3 Elevernes læringsmuligheder i den åbne skole

Den åbne skole rummer mange muligheder for at arbejde med elevernes læring på anderledes måder. På baggrund af erfaringsopsamlingen kan disse muligheder sammenfattes i tre hovedkategorier:

1. Hvem: For det første lægger den åbne skole op til at overveje, *hvem* der kan bidrage til at undervise eleverne. Kan undervisningen fx gennemføres af en person med særlig ekspertise inden for et bestemt emne, der kan supplere lærerens faglige viden? Eller kan undervisningen suppleres med en person, der har personlige erfaringer, som kan gøre emnet mere nærværende for eleverne?
2. Hvor: For det andet lægger den åbne skole op til at overveje, *hvor* undervisningen foregår – om klasseværelset er det rette sted til at gennemføre et bestemt undervisningsforløb, eller om der kan inddrages andre steder og rum i naturen eller hos foreninger og virksomheder i lokalsamfundet.
3. Hvad: Endelig lægger den åbne skole op til, at de parter, der til daglig har undervisningsopgaven – altså navnlig lærerne og pædagogerne på skolen – søger inspiration til og åbner op for nye perspektiver på, *hvad* eleverne skal lære gennem inddragelse af eksterne læringsmiljøer.

I det følgende vil vi præsentere udviklingsprojekternes erfaringer med at arbejde med elevernes læring i den åbne skole med udgangspunkt i disse tre kendetegn. Med hensyn til at gøre den åbne skole til en integreret komponent i skolen peger vi afslutningsvis på nogle opmærksomhedspunkter, der kan siges at have betydning for arbejdet med elevernes læring i den åbne skole.

3.1 Hvem: Betydningen af nye kompetencer i undervisningen

Erfaringerne fra projekterne viser, at inddragelsen af undervisere fra eksterne læringsmiljøer, fx naturvejledere, museumsformidlere, trænere og skuespillere, kan være med til at tilføre kvalitet til undervisningen. Det sker fx, når de supplerer lærerens faglige viden med deres egen viden. Det sker

også i kraft af de anderledes måder, som de eksterne undervisere underviser på, og som eleverne kan spejle sig i, og når eleverne bliver set af andre personer og undervisere, der har forskellige fagligheder, erfaringer og tilgange til at være en del af skolen. Vi vil beskrive forskellige perspektiver på udbyttet af at inddrage eksterne i undervisningen i det følgende.

Ny viden bringes ind i skolen

Eksterne læringsmiljøer kan bl.a. tilføre kompetencer til skolens arbejde ved at bidrage med særlig og dyb viden. Selvom en lærer har stor faglig viden om sit fag og om de emner, der indgår i læringsforløb, kan der være værdi i, at der i undervisningen suppleres med viden, der er mere specifik og dybdegående, om afgrænsede og relevante emner.

Lærerne har en meget bred viden om mange ting. Man kan sige, at de frivillige foreninger har en meget specifik viden om et lille område. Men når frivillige udbreder deres viden, så er det også bare på en helt anden måde, end når læreren gør det.

Koordinator i frivillig forening

Erfaring og faglig passion smitter af på eleverne

Deltagerne i flere af projekterne har oplevet et positivt udbytte ved at arbejde sammen med personer, der har en særlig viden om et bestemt emne. Betydningen af, at det pædagogiske personale deler undervisningsopgaven med andre personer, kan også handle om, at personer fra eksterne læringsmiljøer præsenterer og formidler deres viden på anderledes måder. Fx kan faglærte, forskere eller andre, der beskæftiger sig indgående med konkrete emner, formidle deres viden på måder, hvor lidenskaben for og erfaringen med at arbejde med emnet kan smitte, begejstre og understøtte formidlingen. Ifølge en skoleleder kan det mærkes på elevernes motivation i undervisningen:

Det at få specialister eller nørder inden for væggene giver altid et kæmpe boost til børn, for når de voksne brænder for det, så kommer børnene også til det.

Skoleleder

Når fagpersoner fra eksterne læringsmiljøer eller personer med særlig erfaring indgår i undervisningen, kan det netop også være en måde at skabe en følelse af noget ægte og autentisk på, som kan gøre eleverne motiverede i undervisningen.

Eksempel fra praksis: Nørder i overalls gør vandløb til levende klasserum

I en kommune tilbyder kommunens naturcenter, at klasser kan komme på besøg og deltage i aktiviteter som en del af et åben skole-forløb. Centret har faciliteter og materialer til at lave undersøgelser, som ikke altid er mulige at lave hjemme på skolerne. En af centrets naturvejledere er med til at udvikle undervisningsforløbene sammen med lærerne og underviser eleverne, når de kommer på besøg. Naturvejlederen fortæller, at det ofte skaber en ekstra dimension i undervisningen, når arbejdet med et emne sker i det eksterne læringsmiljø med adgang til natur og de rigtige faciliteter frem for på skolen:

Her møder de en flok nørdere i overalls, der vader rundt, og som synes, at de der ting nede i vandet er det fedeste i verden, og som de kan spørge om det meste, de finder derude. Jeg tror egentlig, at eleverne nyder at møde en fagperson på den måde. Vi hører tit fra elever, der bruger os som et eksternt læringsmiljø i den åbne skole, at der er en anden autenticitet, end hvis man arbejder med emnet henne i skolen. Det tror jeg, at vi vinder meget på.

Naturvejleder

Der er også det perspektiv blandt de lærere, som benytter centrets tilbud, at eleverne får noget positivt ud af at gennemføre aktiviteterne i et miljø uden for skolen. Ifølge en lærer er det særligt muligheden for at besøge naturen og trække på centrets faglighed, som tilfører undervisningen den ekstra dimension.

Høje forventninger til eleverne motiverer

Et andet udbytte, der træder frem, handler om, hvordan der opstår anderledes forventninger i relationen mellem underviserne fra eksterne læringsmiljøer og eleverne. Oftest vil elever kende deres lærere godt, ligesom læreren kender eleverne og har dannet sig forventninger om, hvad de som gruppe og enkeltvis er i stand til. Dette forhold ændres i relationen til gæsteundervisere. Det betyder, at enkelte elever har mulighed for at gøre indtryk på en voksen, der endnu ikke har dannet sig en forventning om, fx hvilket fagligt niveau eleven er på. Det betyder også, at gruppen af elever – klassen – kollektivt har mulighed for at vise eller på andre måder få anerkendelse for, hvad de mestrer. Disse forhold kan ifølge nogle af projektdeltagerne styrke elevernes motivation i undervisningen.

Fx oplevede deltagerne i et af projekterne, hvor skolen arbejdede sammen med en lokal musikskole, at en komponist, der skulle fungere som ekstern underviser, mødte eleverne med mærkbart større forventninger til eleverne, end læreren ville have gjort:

Komponisten havde meget høje forventninger til eleverne. Vi andre stod lidt og tænkte, at det var for høje forventninger. Men det var meget sjovt at se, hvordan børnene fik indfriet de forventninger. Det var højt tempo, og det var rigtig rart at få nogle input udefra af én, der havde nogle tårnhøje forventninger til børnene, hvor de ikke blev holdt i hånden.

Lærer

Skift i læringsmiljøet giver variation i undervisningen

Mange projekter har arbejdet med en kombination af at gennemføre undervisning på skolen og uden for skolen. På samme måde har de arbejdet med et skift mellem lærerens undervisning og undervisning gennemført af den eksterne partner. Og projektdeltagerne peger på, at der helt overordnet er et potentiale i den dynamik, der skabes gennem kombinationen, fordi det giver variation i undervisningen. Det vil sige, at de eksterne læringsmiljøer – ud over at bidrage med ekspertviden, der har kunnet omsættes i en skolekontekst og til faglig interesse og motivation – kan bidrage til at skabe variation i læringsmiljøet og i skoledagen. Ifølge en skoleleder er dynamik og variation væsentligt, særligt for nogle elever:

Vi har arbejdet ud fra konceptet ude-hjemme-ude og har netop oplevet, at det nogle gange er skiftet i læringsmiljøet, som kan gøre undervisningen interessant og motiverende for nogle elever.

Skoleleder

Reelle løsninger og konkurrenceelement giver autenticitet

Blandt projekterne fremhæves også et positivt udbytte af, at eleverne løser opgaver for organisationer og virksomheder. Erfaringen er, at det giver en autentisk ramme for arbejdet, som eleverne kan motiveres af. Eksempler på denne strategi er virksomheder, der skaber udfordringer, som eleverne skal løse.

I nogle af kommunerne oplever projektdeltagerne, at eleverne bliver meget motiveret af at samarbejde med virksomheder, hvor de skal lave et reelt produkt, som virksomheden har mulighed for at bruge. Den motiverende faktor er bl.a. konkurrenceelementet, hvor eleverne laver et produkt, der bliver bedømt af virksomheden. I projektet er erfaringen, at der er mange elever, der sætter sig op til samarbejdet med eksterne læringsmiljøer med stor motivation.

Virksomhedernes betydning er kæmpestor. Det er, fordi de skaber en autenticitet, og de skaber en problemstilling fra den virkelige verden. Det har vi vægtet rigtig højt [i projektet].

Projektleder, kommunal forvaltning

Professionelt samarbejde kan styrke faglig udvikling

Endelig er en væsentlig del af gevinsten ved at samarbejde med eksterne læringsmiljøer i undervisningen ifølge flere projektdeltagere, at det er muligt som lærer og som fagperson at få ny viden og at udvikle sig fagligt og professionelt. Det er altså et udbytte, der er baseret på fordelene ved at inddrage eksterne personer med ekspertviden og med faglig passion og begejstring i skolens arbejde. Særligt fremhæver lærerne, at de kan udvikle sig fagligt, når de samarbejder om et konkret læringsforløb med en ekspert, der har en anden og nogle gange dybere viden, og som kender til andre metoder, der kan anvendes i arbejdet med eleverne.

I nogle af projekterne har strategien netop været, at projektet skulle involvere eksterne personer med ekspertviden, som i en periode skulle stå for en stor del af den faglige undervisning i emner, som lærerne endnu ikke var lige så sikre i. Målet var, at lærerne skulle lære af de eksterne læringsmiljøers faglighed og overtage opgaven hen ad vejen. Erfaringerne fra et af projekterne viser dog, at det kan være svært at kanalisere en særlig faglighed videre til lærergruppen og derigennem udfase de eksperter, der i første omgang har bragt den faglige viden ind på skolen. Det skyldes bl.a., at lærerne i forskellig grad har haft forudsætninger for at udvikle den faglighed, der skulle til for at overtage undervisningsopgaven fra de eksterne. Lærerne peger dog også på, at det er vigtigt at fastholde det element, at der kommer nogle udefra, som netop kan smitte eleverne med deres egen lidenskab, fordi de synes, det er sjovt og spændende:

Det betyder meget, at der kommer nogen udefra, der synes, at det er sjovt og fedt. Også bare det at være flere voksne, så eleverne kan få hjælp hele tiden. Eleverne føler virkelig, at de lærer noget. Man når virkelig meget på kort tid.

Lærer

3.2 Hvor: Stedets betydning for elevernes læring

I puljeprojekternes erfaringer med elevernes læringsmuligheder og -udbytte er det bl.a. centralt, at det kan have stor betydning at flytte undervisningen ud af klasselokalerne og ind i varierende og anderledes læringsrum.

Flere muligheder for at stimulere sanserne

Mulighederne i de udvidede læringsrum hænger bl.a. sammen med, at der opstår andre muligheder for at koble den ofte boglige viden til fænomener, eleverne kan sanse. Ved at se, høre og mærke de genstande, naturfænomener og mennesker, som undervisningen handler om, kan undervisningen tilføres nogle virkemidler, der kan styrke elevernes læring.

Ifølge en museumsformidler kan de kropsligt forankrede læringsoplevelser være en måde at styrke undervisningsdifferentieringen på, fordi der bliver flere greb til at formidle og motivere forskellige elever:

Når man tager børn ud af klasselokalet, så imødekommer man undervisningsdifferentiering – så imødekommer man, at man som barn og menneske lærer på mange måder. Og så giver det jo mulighed for at få sanserne med og for at give nogle ikke bevidste kropsligt bundne læringsoplevelser.

Museumsformidler

Mødet med virkeligheden inspirerer og skaber billeder

Et andet perspektiv, der fremhæves blandt projekterne, handler om, at inddragelse af naturlige fænomener og personer med levende historier og hverdagslige erfaringer med et emne giver autenticitet i undervisningen. Det kan give eleverne en oplevelse af at blive forbundet med en virkelighed, der står i kontrast til skolens mere teoretiske og boglige virkelighed. Det bliver fremhævet, at denne oplevelse af autenticitet både styrker elevernes motivation og rummer nogle læringsmæssige potentialer, fordi det knytter billeder og levende indtryk til fakta og læring. Ifølge en lærer kan det virke meget inspirerende for eleverne at koble teori og praksis:

Det handler om, at eleverne bliver mødt af noget, der er ægte, så vi går fra, at det er ren og skær teori og noget, vi har læst i en bog eller på nettet eller talt om i klasselokalet – og så kan det helt simpelt også bare virke utroligt inspirerende og motiverende for dem at komme ud af huset.

Lærer

At omdanne attraktioner til læringsrum

I et af projekterne har det været et centralt ønske at bruge lokalområdets naturcenter som et læringsrum for kommunens undervisning, hvor skoletjenesten og naturvejlederne, der er tilknyttet, kan bidrage til undervisningen i samarbejde med lærerne. Ifølge en naturvejleder er det en udfordring at ændre på, hvordan eleverne oplever stedet, fordi de i forvejen forbinder det med uforpligtende oplevelser – de er vant til at besøge stedet i deres fritid i en kontekst, der ikke handler om skole. Men at få elever til at forbinde et sted med læring kræver ifølge naturvejlederen først og fremmest, at de besøger stedet i en skolesammenhæng ofte nok:

Rent mentalt skal eleverne opleve, at naturcentret ikke bare er en attraktion – det er det jo, når de har fri, og det er det, der er svært – så er det jo nærmest en forlystelsespark, men at det også er et undervisningslokale som andre undervisningslokaler. Og det eneste, det kræver, det er jo, at man kommer der ofte nok, og at man bliver undervist i forskellige ting.

Naturvejleder

Ifølge naturvejlederen kan ændringen også handle om at fokusere på nogle mere tekniske ting i forbindelse med udstillingerne. Fx kan udstillinger, der rummer planter og dyr, også handle om det fysisk-tekniske arbejde med at køle vandet i akvariet og at opvarme et rum med krybdyr. I den forstand får eleverne oplevelser, der er lærerige og noget andet end det, de forventer:

Jeg synes, det er fedt, at man kan bruge en udstilling til forskellige ting. Og jeg tror også, det er det, der gør en forskel for eleverne: ”Nu kommer vi til naturcentret, men det er ikke de der tre standardting, vi gerne vil opleve, vi kommer til at opleve.”

Naturvejleder

Elever reagerer forskelligt på andre rammer

En oplevelse, der flere steder har overrasket lærere og undervisere fra eksterne læringsmiljøer i forbindelse med at inddrage andre læringsrum i undervisningen, er, at elever ofte reagerer forskelligt på mødet med anderledes rammer, der bryder med det velkendte. Ofte vil nogle elever reagere positivt, mens andre elever kan reagere med forbehold på det, de ikke kender. Og det kan være svært at vide på forhånd, hvordan eleverne hver især vil reagere. Ifølge en lærer kan nye rammer bl.a. føre et positivt udbytte med sig, fordi nogle elever derigennem bliver opmærksomme på, at skolen er et trygt og godt sted for dem:

Når eleverne kommer uden for den sædvanlige ramme, er der nogle elever, som får et gevaldigt boost og en positiv oplevelse af, at de kan finde ud af ting, selvom de ikke har prøvet dem før. Andre elever finder ud af, at den skole, de er i – som de måske ikke er så vilde med – er det sted, de er mest trygge ved. På den måde kan man sige, at de med lærerøjne får noget positivt ud af det, selvom selve oplevelsen ikke har været lige så positiv for dem.

Lærer

Erfaringen viser, at det er vigtigt at være forberedt på, at nogle elever kan reagere med utryghed på at bevæge sig ud af den trygge og velkendte ramme. Særligt det pædagogiske personale har altså et vigtigt pædagogisk ansvar for at holde fokus på, om nogle elever bliver utrygge.

3.3 Hvad: Perspektiver på, hvad eleverne skal lære

Blandt puljeprojekterne er der forskellige syn på, hvilken rolle læringsforløbene i den åbne skole spiller i relation til skolens øvrige undervisning. Nogle ser arbejdet i den åbne skole som en forlængelse af skolens øvrige arbejde, mens andre ser muligheden for at have fokus på noget andet end det, der ellers er mest fokus på i skolen. Det handler altså bl.a. om, hvilke forskellige syn der er på at koble undervisningen til de faglige mål i fagene. Men det handler også om, hvilke værdier og kompetencer – ud over de rent faglige – der er fokus på i samarbejdet mellem skoler og eksterne læringsmiljøer. Perspektiverne varierer både på tværs af projekterne og på tværs af deltagerne i projekterne, hvor skoler og eksterne læringsmiljøer i flere tilfælde er drevet af forskellige ambitioner.

Forskellige perspektiver på, hvordan undervisningen kobles til faglige mål

Et af de spørgsmål, der er forskellige perspektiver på blandt projektdeltagerne, handler om, på hvilke måder læringsforløbene i den åbne skole kan opfylde faglige mål.

I en del af projekterne er der fokus på at udvikle læringsforløb, der har som fokus og primær berettigelse at støtte den faglige læring og de mål, der ligger i Fælles Mål og i skolernes årsplaner.

I samarbejdet mellem skolerne i en kommune og det kommunale naturcenter fremhæver den eksterne naturvejleder og projektleder fx, at det for dem er vigtigt at lave klare aftaler om, hvad der er formålet med besøget, og at der skal opstilles tydelige læringsmål for eleverne. I projektet er undervisningsmaterialet tilpasset de faglige mål, som er anvendt som inspiration til udviklingen af undervisningen. Og den samme læringsfaglige logik er man optaget af at tilføje undervisningsmiljøet, så eleverne oplever naturcentret som en forlængelse af skolen og klasserummet:

Det er vigtigt at sortere alle de der forstyrrelser fra, som børnene bliver distraheret af, fordi det er det, man plejer, når man er i skoven eller på naturcentret. Der skal være fokus og en klar aftale, og man skal vide, hvad det er, man vil. Og det skal iscenesættes for eleverne, når de træder ind ad døren, så det bliver tydeligt for dem, hvad det er, der forventes af dem. Det tror jeg, kan gøre en forskel. Og der er ikke nogen, der lader læreren om at finde ud af det med faglige mål. Alle, jeg kender [på naturcentret], har sat sig ind i de faglige mål og arbejder med dem.

Naturvejleder

I et andet projekt har en kommunal projektgruppe arbejdet med at etablere samarbejder mellem kommunens skoler og de lokale foreninger. Som en del af dette arbejde har projektgruppen hjulpet skolerne med at finde foreninger, der passede til deres behov i den åbne skole. En udfordring har i den forbindelse været, at man fra den kommunale projektgruppes side ikke ville være for styrende i forhold til, at foreningerne skulle arbejde med samme sprog om faglige mål, som skolerne gjorde:

Vi vil helst ikke tvinge foreningerne til at skulle tænke for meget i skoleverdenens termer. Som forening er det ikke specielt interessant at vide, om man passer ind i Fælles faglige Mål, ud over at det selvfølgelig er en vej ind i skolen. Det er hele tiden en balance, hvor meget krudt foreningerne skal bruge på at tilpasse sig skolernes struktur og sprog.

Kommunal koordinator

Der er med andre ord forskellige perspektiver på, om det at bevæge sig ud af skolen i en læringsmæssig sammenhæng ændrer ved den måde, der tænkes og tales om læring på. I interviewene er det et udbredt perspektiv, at opbygningen af læringsforløb i den åbne skole bygges op efter de samme principper som forløb i den almindelige undervisning. Men særligt blandt nogle lærere er der også et perspektiv, som handler om, at undervisningen uden for skolen kan ses som en anledning til at fokusere på flere elementer end Fælles Mål. En konsulent fra forvaltningen i et af projekterne opsummerer ambitionen om at søge noget andet i samarbejdet end det, der normalt er i centrum.

Vi havde det også sådan, at det her ikke skal handle om Fælles Mål lige nu. De er der, og de er vigtige, men det er ikke det, det skal handle om nu. Nu skal vi have mere fokus på, hvordan vi kan sætte fremtidens kompetencer konkret på dagsordenen.

Kommunal konsulent

En erfaring, der tegner sig i flere projekter, er, at det netop er de eksterne læringsmiljøer, der betoner vigtigheden af at arbejde med Fælles Mål, mens en del af skolens pædagogiske medarbejdere omvendt i nogle tilfælde er optaget af at slippe den mållogik, der normalt kendetegner skolernes arbejde. De to parter (skolen og det eksterne læringsmiljø) har derfor ofte fokus på at tilpasse sig hinandens værdier og arbejdsformer.

Dannelse og kunstneriske læreprocesser kan inspirere undervisningen

Hvor en række af projekterne primært har fokuseret på at styrke det faglige udbytte af undervisningen, har andre projekter fokuseret særligt på at trække på inspiration fra kulturel og kunstnerisk

viden og et kulturelt og kunstnerisk syn på pædagogik. Her handler drivkraften altså bl.a. om at søge hen mod en tilgang til læring, der adskiller sig fra det, projektdeltagerne forstår som skolens klassiske måde at fungere på.

Denne tilgang kan bl.a. trække på idéer om kunstneriske og skabende processer, som er mere åbne og mindre målfokuserede end mange andre arbejdsformer. På den måde oplever nogle lærere, ledere og repræsentanter for kunst- og kulturmiljøer, at skolens fokus på mål og resultater kan udfordres og inspireres af kunstneriske værdier. En kunstner udtrykker sit syn på den kunstneriske skabelsesproces, der kan inspirere arbejdsformer i skolen:

Vi har en skabelse, der bevæger sig hen mod noget, som endnu er ukendt, og som måske kræver en eller anden form for erfaring. Vi skal turde løsne og sige ”vi ved ikke, hvor vi skal hen med det, vi har bare en fornemmelse af, at det lander”.

Komponist

Eksempel fra praksis: skabende og kunstnerisk proces i samarbejde med komponist

I en kommunes projekt samarbejder skoler i kommunen bl.a. med en lokal musikskole. Projektet har fra starten haft et nysgerrigt fokus på at skabe tværfaglige forløb i samarbejde med en komponist om lokale emner og med brug af nonverbale udtryksformer. Det er bl.a. mundet ud i et forløb, hvor elever fortolker og udtrykker deres erfaringer og indtryk fra besøg ved en lokalhistorisk udstilling gennem musiske udtryk med gamle, klassiske instrumenter som akkordeon og kontrabas.

Børnene er vant til tjeklister og overordnede mål og delmål og succeskriterier, og lige pludselig var de på dybt vand, fordi de var i en proces, hvor de selv var med til at lave målene, og de selv var med til at skabe delmålene og succeskriterierne. Så rent fagligt fik de også lært nogle teknikker, som vi vil kunne bruge senere hen i danskundervisningen og i de andre fag. Det har været ret berigende og givtigt for børnene at få det medansvar i processen.

Lærer

Projektet er et godt eksempel på, at den åbne skole netop kan bruges til at søge inspiration i de kunstneriske miljøer, ikke kun om faglig viden, men også om selve tilgangen til læring.

Frivillige foreninger kan inspirere til demokratisk dannelse

Ud over at lade sig inspirere af de kunstneriske processer i arbejdet med elevernes læring fremhæver flere af projektdeltagerne, at der kan være stor værdi i at samarbejde med eksterne læringsmiljøer med henblik på at styrke elevernes dannelse og viden om samfundet. Fx kan elever lære en masse om, hvad frivillighed og foreningsliv er, gennem mødet med repræsentanter for frivillige foreninger i fælles aktiviteter i undervisningen.

Det er ikke nødvendigvis kun det, foreningerne kommer med, der er det vigtige, men også bare det, at foreningerne er der – spørgsmål som ”hvad er en forening?” og ”hvorfor er man frivillig?”. Hele den dannelsesstanke er der rigtig meget af – hele den demokratiske tanke, der er i det danske samfund.

Frivillig

Den åbne skole kan inspirere til mere autenticitet i skolen

Som vi har præsenteret ovenfor, har et forhold som autenticitet været en del af perspektiverne på, hvad det kan give at inddrage undervisere fra eksterne læringsmiljøer i undervisningen og at flytte undervisningen til eksterne læringsrum. Det gælder også for oplevelserne af udbyttet af de fælles forløb i den åbne skole, at der er et centralt fokus på det, der kan kaldes autenticitet. Samarbejder med kunstneriske aktører, frivillige foreninger, virksomheder m.m. kan bruges som virkemidler i undervisningen, hvor sanser bringes i spil, og hvor emner kan gøres nærværende og konkrete.

For flere af projektdeltagerne har erfaringerne styrket deres fokus på, at den øvrige undervisning og skolen generelt kan finde inspiration i de virkemidler.

Med den åbne skole har man chancen for at bringe nogle elementer ind i skolen med et bredere dannelsesperspektiv, hvor man bringer nogle andre sanser i spil og skaber flere indgange til at lære. Det tror jeg, er helt nødvendigt og vigtigt og centralt. Jeg synes, det er vanvittigt vigtigt at gøre det i regi af den åbne skole, men også i det hele taget i undervisningen – at man er opmærksom på forskellige måder at lære på og former, som bringer alle sanser i spil.

Teateransat

3.4 Vigtigt at overveje

I det følgende præsenteres nogle opmærksomhedspunkter med hensyn til arbejdet med at styrke elevernes læringsudbytte i den åbne skole.

Flere strategier til at arbejde med elevernes læring

Erfaringerne fra puljeprojekterne viser, at der i den åbne skole er et varieret sæt af muligheder for at arbejde med elevernes læring på flere og anderledes måder.

Overvej, hvem der har egnede kompetencer

I arbejdet med den åbne skole er det vigtigt at overveje, hvilke kompetencer der kan være relevante at inddrage i undervisningen. Kompetencerne kan bl.a. være eksperter med dybdegående viden om et særligt område, men det kan også være personer med relevante erfaringer, der kan give formidlingen styrke. Valget af kompetencer er kontekstafhængigt og kan med fordel fokusere på at supplere og komplementere det undervisendes personales kompetencer.

Overvej, hvor undervisningen med fordel kan gennemføres

I overvejelser om, hvilke læringsrum der er egnede i et læringsforløb, er det vigtigt at være opmærksom på, hvordan forskellige rum kan påvirke elevernes læring, fx hvordan fysiske steder i

naturen eller rum hos eksterne læringsmiljøer på forskellige måder kan bidrage med muligheder for at inddrage og stimulere elevernes sanser i undervisningen.

Overvej, hvad eleverne skal lære

Eksterne læringsmiljøer kan bidrage til at realisere det faglige udbytte i skolernes undervisning. Men eksterne læringsmiljøer kan også give inspiration til de didaktiske og pædagogiske processer. I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på, hvilket formål der er med at igangsætte et samarbejde. I og med at den åbne skole rummer mange læringsmuligheder, er det også oplagt, at der somme tider prioriteres og forhandles mellem mål, der er henholdsvis faglige, sociale og dannelsesmæssige, og at der eksperimenteres med læringsstrategier og pædagogiske virkemidler.

4 Fokus på faglighed i den åbne skole

I dette kapitel fokuserer vi på puljeprojekternes erfaringer og overvejelser med hensyn til at definere det faglige fokus for samarbejdet og med hensyn til at gøre samarbejdet meningsfuldt for de involverede parter og relevant i sammenhæng med skolernes øvrige undervisning. Det er et arbejde, der bl.a. indebærer en afklaring af roller og ansvar for at sikre faglig og pædagogisk kvalitet.

Erfaringer fra en række af projekterne viser bl.a., at der i stigende grad er fokus på fagligheden, når der gennemføres et samarbejde mellem skoler og eksterne læringsmiljøer. Men mange samarbejdsprojekter oplever udfordringer, der handler om den mængde tid og de ressourcer, der investeres i det, og det stiller krav om, at samarbejdet kan berettiges i skolens årsplaner. Derfor er det vigtigt, at det ikke alene opfattes som et mål i sig selv at gennemføre samarbejdsprojekter, men at samarbejdet med eksterne læringsmiljøer vælges og bruges som et middel til at styrke kvaliteten af undervisningen, når det er relevant. Som alternativ til at arbejde med længerevarende projekter er der bl.a. gode erfaringer med at invitere eksterne læringsmiljøer ind i enkelte undervisningsmoduler som en integreret del af den undervisning, der i forvejen gennemføres.

4.1 Fælles fokus på skolens kerneopgave

Selvom det også inden folkeskolereformen fra 2014 og indførelsen af den åbne skole har været en del af mange skolars og læreres praksis at samarbejde med eksterne miljøer og organisationer, der har haft mulighed for at byde ind i skolens praksis, er vilkårene med folkeskolereformen blevet anderledes, i og med at skoler og kommuner nu er forpligtede til at samarbejde med eksterne læringsmiljøer.

Den åbne skole er derfor ikke kun noget, som de lærere, der selv vælger at samarbejde med eksterne læringsmiljøer af egen lyst og motivation, deltager i. Det er noget, skolen er forpligtet til, hvilket bl.a. sikrer, at så mange elever som muligt får del i en undervisning, hvor andre læringsmiljøer end skolens undervisende personale bidrager. Denne forpligtelse berører dog også en udfordring, som handler om incitament. Spørgsmålet er, hvilke formål skoler og de eksterne læringsmiljøer ser

i forbindelse med at indgå i samarbejdsprojekterne, og hvilke roller der er hensigtsmæssige for, at skolens personale og personer i eksterne læringsmiljøer kan bidrage til det eller de fælles formål.

Kulturændring har skabt mere fokus på læring

I interviewene fortæller flere projektdeltagere, at der i deres øjne er sket en generel udvikling i samarbejdet mellem skoler og de eksterne læringsmiljøer. Denne opfattelse er særligt tydelig blandt repræsentanter for de eksterne læringsmiljøer. En naturvejleder fortæller bl.a., at det er hans oplevelse, at skolerne tidligere var mindre optaget af det faglige formål med et besøg på besøgsstedet, mens der i dag er en større interesse for, hvordan tilbuddet kan implementeres som en del af et egentligt undervisningsforløb. Han oplever dog stadig, at der er forskel på de enkelte underviseres engagement i og anvendelse af tilbuddet.

For nogle år tilbage, så var det lidt ligesom, at det blev betragtet som et frikvarter. Men nu er der stort set ikke nogen, der sætter sig hen i hjørnet med en kop kaffe. Det er sådan lidt ved at være et rygte efterhånden.

Naturvejleder

I flere projekter genkender man også den udfordring, at det kan være – og særligt har været – en udfordring at skabe tydelighed med hensyn til, hvad formålet med et samarbejde eller en tur uden for skolen er, og at det derfor reelt kan komme til at fungere som blot et afbræk fra den faglige undervisning.

Tit bliver det sådan hos os, at åben skole betyder, at eleverne bare skal ud, de skal få en forståelse for omverdenen, de skal ud til et eller andet. Nogle gange bliver det – måske lidt groft sagt – en Tivoli-tur ud til noget kulturelt og så tilbage igen.

Konsulent, kommunal forvaltning

Den kommunale konsulent oplever, at der i kommunens igangværende projekt er en anden seriøsitet og opmærksomhed på det faglige aspekt sammenlignet med tidligere projekter. Det skyldes især, at projektet har samlet nogle videnmiljøer, der har relevante kompetencer, som skolerne efterspørger. Og fordi særligt private virksomheder længe har savnet en indgang til skolerne. Det er derfor tydeligt for alle parter, hvad der ligger til grund for, at samarbejdet er etableret. Bl.a. derfor fortæller projektdeltagerne, at det opleves som meningsfuldt at deltage i projektet og at arbejde med den åbne skole.

Der peges i interviewene bl.a. på, at der tidligere ofte manglede struktur og planlægning af forløbene. Derfor er der mange steder nu oprettet en skoletjeneste, som udbyder undervisning og undervisningsmateriale, for at sikre, at undervisnings- og læringspotentialer i de lokale attraktioner anvendes.

Tidligere kom vi nogle gange ud, og på ti minutter, inden vi gik i gang, fandt vi ud af med læren, hvad vi egentlig skulle lave med eleverne. Nu ligger der et aftalt, struktureret forløb, som er knyttet til de ting, eleverne skal nå i undervisningen.

Træner i lokal forening

Tydeligt fagligt formål skaber incitament

Noget af det, flere projektdeltagere fremhæver som afgørende for et meningsfuldt samarbejde, er, at de skal kunne se et fælles formål og en ekstra værdi med et forløb i den åbne skole.

Som en lærer udtrykker det, er det en forudsætning for hende, at samarbejdet skal give mening ved at tilføre en ekstra dimension til arbejdet med elevernes læring.

Det skal give mening. Så hvis du får presset ned, at nu skal alle lave tre åben skole-forløb i løbet af et år, så er det, at du skal ud og opfinde et eller andet og sige ”nå, så tager jeg lige præsten, planteskolen osv.”. Altså, det skal give mening, og jeg skal kunne se, at det kan give en ekstra dimension til mine børn og deres læring. Samtidig skal det jo også give mening for eksempelvis ham nede fra planteskolen eller ham, der er komponist. Det skal jo være sådan, at det giver mening for alle parter.

Lærer

I et andet projekt oplever underviseren fra det eksterne læringsmiljø, at den faglige værdi i projektet og i samarbejdet er det afgørende incitament for, at samarbejdet etableres, og at skolerne op søger relevante institutioner i omverdenen. Han opsummerer sit syn på, hvordan formålet skal være tydeligt for alle parter for at sikre et incitament til at arbejde med den åbne skole:

Der skal være en egen værdi, der er så god, at man gider flytte sig derhen. Og det nemmeste er jo en forpligtelse, en skriftlig aftale, men det er den nemme løsning. Den gode løsning er, at man ikke kan holde sig væk.

Naturvejleder

”Det behøver ikke være et stort projekt”

Et af de centrale spørgsmål, der melder sig i erfaringerne fra åben skole-projekterne, handler om, hvordan samarbejdsprojekter skal indgå i skolens øvrige arbejde. I flere af projekterne viser der sig en opfattelse af, at arbejdet med den åbne skole er meget fokuseret på projekter og sammenhængende læringsforløb. Og projekterne kræver ofte et stort forarbejde, bl.a. med hensyn til planlægning af aktiviteter, den nødvendige kommunikation og den tætte kontakt mellem skoler og eksterne læringsmiljøer og logistik. Et fagligt ambitiøst projekt kan derfor støde på den udfordring, at tiden, der bruges på projektet, skal kunne retfærdiggøres i en stram tidsplan for skoleåret, der ikke levner meget plads. Som en lærer udtrykker det, kan det være en udfordring:

Forløb skal gennemtænkes nøje for at være sikker på, at tiden på åben skole er brugt rigtigt. For tid er en sparsom ressource. Og det er et stort pensum, vi skal nå. Så vi skal være sikre, når vi kaster os ud i et projekt som det her. At vi har tid til det og får noget ud af det rent fagligt. Gør vi ikke det, så får vi svært ved at nå det, som vi rent faktisk skal kunne. Og det kan være svært, hvis vi har brugt 12 uger på det her – så har jeg brugt meget tæt på en fjerdedel af alle mine fysiktimer og biologitimer. Og jeg skal også nå at kigge på Darwins teorier.

Lærer

Der er dog også projekter, der omvendt har haft fokus på, at arbejdet med den åbne skole skal holdes i en mindre skala, hvor det foregår som afgrænsede aktiviteter i forbindelse med de faglige forløb, der i forvejen er i et fag. I den form bliver arbejdet med den åbne skole altså ikke et projekt i sig selv, men snarere en aktivitet og et middel, der bruges i forbindelse med undervisningen, når det er relevant og giver mening.

En konsulent i en kommunal forvaltning fremhæver fx, at det er afgørende at få arbejdet med den åbne skole til at passe ind i skolens dag og struktur, og at det skal foregå som en naturlig del af skolernes arbejde:

Det behøver ikke at være et stort projekt, når man laver åben skole. Det kan også være at invitere nogle lokale ind i et enkelt modul. Det behøver ikke at træde i stedet for noget andet, i stedet skal det være en naturlig del af noget af det, man allerede gør. Det kan også dække [faget] uddannelse og job, det kan understøtte studievalgsp porteføljen. Altså, det kan understøtte en masse andre ting. Man kan komme omkring rigtig mange ting ved at lave et åben skole-forløb.

Konsulent, kommunal forvaltning

Erfaringerne fra projektet viser, at en strategi til at implementere den åbne skole er at udvide fokus fra projekter i regi af den åbne skole til at fokusere på skoledagen som helhed og den elementære undervisning og bruge eksterne læringsmiljøer dér, hvor det giver mening, og hvor det understøtter et fagligt indhold.

4.2 Hvordan sikres den faglige relevans?

Fælles for samarbejdsprojekterne er, at de er eksempler på, at flere fagligheder bringes i spil med henblik på at bidrage til elevers læring. Dette sker, bl.a. ved at skoler og eksterne læringsmiljøer udvikler forløb i den åbne skole i fællesskab. Erfaringerne viser dog også, at der er bred enighed om, at skolerne og de eksterne læringsmiljøer har forskellige roller i forhold til at sikre, at undervisningsforløbene kobles til og integreres i skolernes undervisning.

Udvikling af forløb sker i fællesskab

I flere projekter har det pædagogiske personale og de eksterne samarbejdspartnere udviklet undervisningsforløb sammen, og både skoler og eksterne læringsmiljøer fremhæver, at de foretrækker at tilrettelægge forløbene sammen, frem for at de eksterne læringsmiljøer tilbyder skræddersyede forløb til skolerne.

Når skoler og eksterne læringsmiljøer skaber forløbene sammen, får de mulighed for at tilrettelægge forløb, som kan opfylde skolernes behov og passe ind i deres kontekst. En musikskoleleder beskriver det på denne måde:

Hvis vi laver nogle fuldstændigt skræddersyede projekter, så er det ikke altid, at det giver lige god mening for dem, vi kommer ud til – hvordan får de det til at passe ind i konteksten? Så kommer man til at opleve det med, at der kommer en musiklehrer ud, og så står læreren ovre ved radiatoren og ser på, hvad der foregår. Det er der ikke nogen af os, der synes, giver særligt meget mening.

Leder af musikskole

De eksterne læringsmiljøer er særligt opmærksomme på, at aktiviteter og forløb skal tilpasses den faglighed, der er brug for i det konkrete undervisningsforløb, eleverne er i gang med. En naturvejleder beskriver, hvordan naturcentrets tilbud til skolerne skal ses som en lille del af en større undervisningssammenhæng:

Vi er kun et redskab – det er trods alt lærerne, der har hele undervisningsåret. Og det er den ydmyghed, der er ret vigtig for en attraktion, at sige, at vi er kun en lille del. Og selv et totimers forløb, det er altså en lille del af en meget større sammenhæng, som læreren har ansvar for at skrue sammen. Derfor har det været vigtigt at have lærerne med i planlægningen af, hvilke emner vi skal tage op. ”Hvordan skal det gøres, og hvad skal vi lave af før- og eftermateriale?”

Naturvejleder

Det er desuden et perspektiv i interviewene, at en udvikling af forløbene i fællesskab bidrager til, at skoler og eksterne læringsmiljøer får et fælles ejerskab til forløbet og oplever et forløb positivt.

Tilrettelæggelse af forløb sker på forskellig vis

I projekterne er der overordnet to måder, hvorpå den fælles tilrettelæggelse sker. Dels er der projekter, hvor lærerne og de eksterne læringsmiljøer arbejder tæt sammen om at udvikle og tilrettelægge det enkelte undervisningsforløb eller besøg. Dels er der projekter, hvor de eksterne læringsmiljøer står for tilrettelæggelsen af et forløb, mens lærerne bidrager med input undervejs, som det er beskrevet i eksemplet herunder.

Eksempel fra praksis: Eksterne læringsmiljøer forbereder forløb med input fra lærere

Undervisere fra det eksterne læringsmiljø udfører i ét projekt den største del af arbejdet med at tilrettelægge det enkelte forløb, men med input og forslag fra lærerne undervejs. Denne model er valgt af flere grunde. For det første er det for at afhjælpe lærerne, som ikke har tid til at indgå i den detaljerede planlægning af forløbet. For det andet er det for at sikre, at de forløb, der udvikles, er så fleksible, at de kan tilpasses og bruges igen af andre skoler. Inddragelsen af lærerne sker konkret, ved at lærerne kommer med input og forslag til forløbene, hvorefter det eksterne læringsmiljø udformer dem. Herefter giver lærerne feedback på forløbene, og underviseren fra det eksterne læringsmiljø tilrettelægger materialet på baggrund af dette.

Konteksten for den åbne skole skal findes i fagene

Interviewene viser, at det for deltagerne er afgørende at skabe sammenhæng mellem de læringsaktiviteter, der foregår i samarbejdet, og det øvrige arbejde i faget. Det vil sige, at eleverne i mange tilfælde arbejder med et emne forud for forløbet, der foregår uden for skolen eller i samarbejde med eksterne læringsmiljøer. Og at eleverne efter de fælles aktiviteter arbejder videre med emnet, så der sker en kobling til fagene og til de emner, de i øvrigt arbejder med.

En lærer forklarer om sin tilgang til at forberede læringsforløbet, at det er hans rolle som lærer at placere det eksterne samarbejde i en faglig kontekst og implementere det, så det er en integreret del af pensum. Det sker bl.a. ved at forberede en undervisning, hvor et besøg kobles til fagtekster og avisartikler. I forløbet, der foregår i kristendomskundskab, skal eleverne arbejde med døden som emne. Og med udgangspunkt i en etableret faglig ramme kan et besøg på et hospice være en måde at gøre et vanskeligt emne som døden relevant og nærværende for eleverne på.

Det er vigtigt at få det implementeret, så det ikke bare er et besøg for besøgets skyld, men så det egentlig bliver en integreret del af pensum og af undervisningen, og det synes jeg, vi er i gang med at gøre det til – netop at sige, at det her besøg faktisk skal gennemføres, for at vi kan yde det her emne retfærdighed.

Lærer

I forlængelse af samme perspektiv er der blandt skoleledelsen og i skoleforvaltningen i en kommune den oplevelse, at det handler om at sikre ejerskab til fagene. Og at det er det, der gør arbejdet relevant. Projektet handler om at bruge scenekunst i den faglige undervisning i samarbejde med et lokalt teater. En leder forklarer, at der er en vekselvirkning mellem de skolefaglige mål og scenekunsten som udtryksform. Scenekunsten skal bruges til at styrke skolefaglige mål, men skolernes faglige undervisning er også en måde at gøre scenekunsten relevant på, fordi det stiller krav til kunsten.

Scenekunst er jo som udtryksform med til at berige de målsætninger, der er. Men scenekunsten er jo mere end det, for den har jo også værdi i sig selv, så det er jo også fagene, der bibringer scenekunsten noget. Fagene tilbyder jo også den der inspiration til, hvad vi så skal arbejde med i scenekunsten.

Skoleleder

I skolelederens opfattelse er det dog vigtigt at huske på, at det i sidste ende er afgørende, at samarbejdet kan legitimeres ved at tilføre værdi til den faglige undervisning:

Men det er jo ikke et projekt for scenekunstens skyld. Det her er jo et projekt, der er bundet op på nogle fagfaglige mål i de pågældende fag. Og det gør jo også, at ejerskabet skal bæres af fagene. Og det kræver jo en involvering fra faglærernes side.

Skoleleder

Lærerne skal sikre faglig substans

Både lærere og eksterne samarbejdspartnere oplever, at udviklingen af forløbene i fællesskab er vigtig for, at de faglige og pædagogiske elementer sikres.

I mange af projekterne har man arbejdet med en rollefordeling, hvor det er de eksterne læringsmiljøer, der har været primus motor i udviklingen af undervisningsforløbene. Eksterne samarbejdspartnere fortæller dog også, at de generelt har brug for skolens hjælp til at sikre den faglige relevans og de rette pædagogiske og didaktiske greb i de forløb, de udvikler. Selvom flere eksterne læringsmiljøer har deltaget i kurser og har sat sig ind i skolernes Fælles Mål, er det det pædagogiske personale, der ved, hvilke elementer og faglige mål et undervisningsforløb skal bestå af. Det har de en særlig faglig ballast til, som de eksterne læringsmiljøer ikke har.

En rollefordeling kan også se sådan ud, at eksterne personer gennemfører konkrete aktiviteter med eleverne og udfylder den undervisende rolle. Men i så fald fremhæver flere deltagere, at det er vigtigt, at det er en lærer, der koordinerer arbejdet. En lærer beskriver sin praksis, der er i tråd med dette:

Det fungerede sådan, at jeg var tovholder på forløbet og havde den overordnede idé om, hvad der kom af pædagogiske og didaktiske overvejelser. Og så kom der undervisere i bridge og skak og gennemførte den specifikke undervisning inden for området.

Lærer

Derudover er der et perspektiv blandt deltagerne, der går på, at det er vigtigt at inddrage lærerne i udviklingen af forløbene for at kunne integrere forberedelse af og opfølgning på selve forløbet i undervisningen. Det giver nogle muligheder for at lade eleverne diskutere nogle emner eller løse nogle opgaver, inden de fx skal på besøg i et eksternt læringsmiljø, som kan bruges under besøget.

Blandt projekterne er der også eksempler på, at lærerne ikke har været involveret i udviklingen af de undervisningsforløb, som udbydes af de eksterne læringsmiljøer. I et projekt har lærerne en oplevelse af, at det kan være svært at indgå i et forløb, de ikke selv har været med til at udvikle. Bl.a. fordi de ikke har overblik over indhold, faser, og hvilke mål der skal nås. En lærer fortæller, at denne måde at indgå i et undervisningsforløb på står i kontrast til lærernes vanlige arbejde med undervisningsplaner og derfor kan skabe en usikkerhed. Samme lærer oplever dog, at det samtidig er vigtigt at stole på, at de fagprofessionelle i de eksterne læringsmiljøer kan bidrage positivt til undervisningen.

Skolens personale har overordnet pædagogisk ansvar

En erfaring fra projekterne er, at det pædagogiske ansvar for undervisningen under et forløb skal ligge hos det pædagogiske personale, da det er dem, der kender eleverne, og da det ikke er muligt for de eksterne samarbejdspartnere, som i nogle tilfælde er frivillige, at skulle påtage sig det ansvar:

Helt overordnet er det pædagogiske ansvar lærerens. Det, der handler om, at eleverne møder op og er klar og er villige til at tage imod. I forhold til det faglige er det der, vi kommer ind som udbydere og skal have lært eleverne det, de ikke har prøvet før. Når der er elever, der falder fra, fordi de har udfordringer eller synes, det er kedeligt, så er det læreren, der skal gå ind og håndtere det. Som fritidsudbyder kender man ikke eleverne, og vi har mange inklusionselever.

Fritidsudbyder

I en kommune har man afprøvet en model, hvor frivillige foreninger havde ansvaret for undervisningen og klassens elever under forløbet. Denne model udsprang af et ønske om at aflaste lærerne, da lærerne oplevede det som vanskeligt at afse tid til at indgå i et åben skole-forløb med en frivillig forening. Det viste sig dog at være vanskeligt for de frivillige at gennemføre undervisningen som planlagt uden medvirken fra klassens lærere, da de frivillige ikke har lærernes kendskab til eleverne. Skolerne i kommunen indgår derfor nu skriftlige aftaler om, at lærerne inddrages og deltager i de enkelte forløb.

Repræsentanter for eksterne læringsmiljøer kan altså opleve, at det at undervise børn i en skole-kontekst er noget andet end det, de er vant til. Selvom eksterne læringsmiljøer bringer faglighed og inspiration ind i samarbejdet, er det derfor stadig vigtigt med klarhed med hensyn til, at lærerne har det faglige og pædagogiske ansvar for forløbet.

Flere fagligheder kan styrke tværfaglighed

Det har været en motivation i flere udviklingsprojekter at arbejde med tværfaglige læringsforløb. I den forbindelse fremhæves det i interviewene, at et fælles ejerskab har gjort det muligt at lave noget, der var tværfagligt og ambitiøst.

I et af projekterne er et samarbejde med en musikskole blevet gennemført på flere skoler. Erfaringen i projektet er bl.a., at et af de konkrete forløb kom til at skille sig væsentligt ud fra de andre, fordi det blev skabt på et bredt grundlag, hvor skolens personale var med til at tænke og brainstorme sammen med de eksterne partnere. Og resultatet blev et tværfagligt projekt, hvor både dansk, historie og musik var integreret.

Vi skal have det her ejerskab med fra skolens side, og det synes vi, er lykkedes rigtig godt. De steder, hvor vi ikke fik holdt det her store formøde og fik brainstormet sammen om, hvordan og hvorledes vi skulle gøre det, der blev det et meget mere perifært projekt, hvor [komponisten] lavede noget fedt i musiktimen, men hvor sammenhængen mellem de forskellige fag ikke var nær så tydelig.

Musikskoleleder

Eksterne samarbejdspartnere kan opfordre til at arbejde videre i undervisningen

Der er altså enighed i interviewene om den grundlæggende ansvarsfordeling, hvor eksterne læringsmiljøer bidrager med den faglige viden, de har, mens lærere og pædagoger har det grundlæggende ansvar for at sikre, at forløbene kobles til og integreres i den øvrige faglige undervisning. Der er dog også måder, hvorpå eksterne partnere kan tage del i ansvaret for at give forløbet en faglig relevans. Det er fx tilfældet på et naturcenter, der længe har samarbejdet med skoler om faglig undervisning. Her er oplevelsen, at det er lærernes ansvar, men at det somme tider hjælper at minde om, at det skal kobles til andre emner i undervisningen både før og efter besøget:

Det er sådan lidt med at spørge læreren direkte: ”Hvordan vil du håndtere det her?” eller ”hvordan passer det ind i din undervisning?” Og man kan jo godt spørge uden at være anklagende. ”Hvad har I tænkt jer at gøre, før I kommer?”, ”hvordan arbejder I med det her emne?” Men i sidste ende er det lærerens ansvar at sikre det faglige element. Det er 100 % lærerens ansvar, at det er tænkt ind i en større sammenhæng. Jeg gør alt, hvad jeg kan, for at det bliver gjort, men det er lærerens ansvar, for jeg kan kun reelt tage ansvar for de timer, de er hos os. Det er også det, jeg lægger op til hos lærerne, og netop appellerer til, at de så laver den undervisningsplan eller seance, i stedet for at det bare er to timer og et flueben.

Naturvejleder

Erfaringen i dette projekt er, at det giver mening at stille spørgsmål til hinanden i samarbejdet, der opfordrer til at overveje væsentlige aspekter af undervisningsopgaven. Det engagement, som særligt eksterne læringsmiljøer kan bidrage med, kan være meningsfuldt, uanset om man er et professionelt drevet besøgscenter eller en frivillig ressource i en forening.

4.3 Vigtigt at overveje

På baggrund af projekternes erfaringer beskrevet i dette kapitel kan der peges på følgende opmærksomhedspunkter i forhold til at arbejde ud fra et fælles fokus på skolens kerneopgave, og hvordan den faglige relevans i den åbne skole sikres.

Samarbejdet skal være meningsfuldt for begge parter

Erfaringerne viser, at det i arbejdet med at sikre den åbne skole gode betingelser fremadrettet er vigtigt at være opmærksom på, hvordan samarbejdet integreres i rammen for skolens faglige arbejde, og at samarbejdet skal opleves som meningsfuldt for de parter, der er involveret.

Samarbejdet skal opleves som et middel til at nå et mål

Det betyder, at det er vigtigt ikke alene at se det som et mål i sig selv at fremme et samarbejde mellem skoler og eksterne læringsmiljøer, men at samarbejdet skal opleves som et middel til at nå et mål. For skolen vil det sige, at en øget faglig værdi er vigtig for at skabe incitament til at indgå i et samarbejde med et eksternt læringsmiljø, mens de eksterne læringsmiljøer gerne skal opleve, at deres viden og erfaringer bringes ind i en faglig kontekst.

Skolen har ansvaret for det faglige og pædagogiske element

Erfaringerne viser også, at det i rollefordelingen er vigtigt at fastlægge ansvar. De eksterne læringsmiljøer kan – ud over at bidrage med flere former for viden – indtage forskellige roller med hensyn til at udvikle undervisningsforløb og med hensyn til at gennemføre læringsaktiviteter med eleverne. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at det pædagogiske personale har både det pædagogiske ansvar og ansvaret for at sikre forløbets faglige relevans.

Den åbne skole kan rumme aktiviteter på flere niveauer

Endelig giver erfaringerne anledning til at være opmærksom på, at arbejdet med den åbne skole kan gennemføres både som længerevarende forløb og projekter og som korte, afgrænsede aktiviteter i enkelte undervisningstimer, når det er relevant og kan understøtte undervisningen i et fag eller et emne.

5 Understøttelse og forankring af den åbne skole

På baggrund af erfaringsopsamlingen præsenterer vi i dette kapitel, hvordan projekterne på forskellig vis har arbejdet med at understøtte og forankre arbejdet med den åbne skole ud fra et ønske om, at åben skole bliver en integreret del af skolernes hverdag – også efter at projektperioden er slut.

Projekterne har arbejdet med to forskellige strategier for understøttelse og forankring af den åbne skole. Dels etablering af en kommunalt initieret struktur for kommunens tilbud i den åbne skole, som bl.a. skal sikre central koordinering og kvalitetssikring samt forankring af tilbuddene. Dels en opmærksomhed i forbindelse med udviklingen af enkeltstående forløb eller aktiviteter på, at forløbene skal kunne bruges igen af andre lærere, pædagoger og skoler. Uanset den valgte strategi i det enkelte projekt fremhæver både skoler og eksterne læringsmiljøer, at en personlig relation mellem skolen og det eksterne læringsmiljø er vigtig for at kunne understøtte aktiviteterne i den åbne skole. Desuden er det vigtigt, at skoleledelsen prioriterer den åbne skole og skaber rammerne for, at det pædagogiske personale kan bruge tid på at planlægge og gennemføre forløb.

5.1 Strategier for arbejdet med den åbne skole

Vi laver vores egen lille evaluering, hvor vi interviewer nogle lærere, elever og samarbejdspartnere for at finde ud af, hvilken værdi og effekt forløbet har givet, og hvad vi skal være opmærksomme på, når vi kommer ud over projektforløbet. For vi er interesseret i at skabe en forandring, som er varig, efter at vi ikke længere har puljemidler at gøre godt med.

Repræsentant for skoleforvaltning

Det gælder på tværs af projekterne, at der er et ønske om at forankre den åbne skole i både skolerne og de eksterne læringsmiljøers arbejde – også når projektperioden for det enkelte puljeprojekt er ovre, som citatet illustrerer.

Overordnet kan det siges, at projekterne har arbejdet med to forskellige strategier for arbejdet med den åbne skole. Dels er der projekter, som har etableret en overordnet struktur for kommunens tilbud i den åbne skole, som bl.a. skal sikre central koordinering og kvalitetssikring samt forankring af tilbuddene. Disse strukturer er på forskellig vis forankret i de kommunale forvaltninger eller centralt i kommunens eksterne læringsmiljøer. Dels er der projekter, som består af enkeltstående forløb eller aktiviteter, som de enkelte skoler og eksterne læringsmiljøer har udviklet i fællesskab, og som de har en forventning om, vil kunne bruges af andre lærere, pædagoger og skoler.

Kommunalt initierede strukturer bidrager til forankring af den åbne skole

I flere projekter genkendes udfordringen med, at det kan være svært at videreføre forløb i den åbne skole, når de enkelte lærere eller pædagoger – som måske har været særligt engagerede i at etablere et samarbejde med et eksternt læringsmiljø – er færdige med deres forløb. I flere af projekterne har kommunerne derfor arbejdet med at etablere en overordnet struktur for aktiviteter og forløb i den åbne skole, der skal bidrage både til, at forløbene kan bruges igen af andre lærere og skoler, og til, at den åbne skole forankres som en integreret del af begge parter arbejde – også på længere sigt. Derudover skal strukturen i nogle projekter bidrage til, at tilbuddene i den åbne skole kvalitetssikres, og at samarbejdet mellem skoler og eksterne læringsmiljøer understøttes, fx gennem en central koordinering af forløb og aktiviteter initieret af de kommunale forvaltninger.

Eksempler på overordnede strukturer, som puljeprojekterne har arbejdet med for at forankre den åbne skole, er bl.a.:

- Overvejelser om, hvorvidt forankring sker under planlægningen af alle forløb
- Netværk blandt centrale aktører i kommunen, der koordinerer indsatser i den åbne skole
- Koordinering af tværgående fokus og indsatser i kultur-, fritids- og skoleforvaltninger
- Fælles koordinering af kommunale politikker
- Digitale platforme, der samler og formidler relevante undervisningsforløb.

Vi vil beskrive eksemplerne nærmere i de følgende afsnit.

Overvejelser om forankring sker under planlægningen af alle forløb

I boksen herunder er et eksempel på, hvordan en kommune har arbejdet med at sikre forankring af de forløb, der bliver udviklet i kommunen. Det sker, bl.a. ved at forankringen af et forløb overvejes allerede under planlægningen af forløbet.

Eksempel fra praksis: Forløb skal kunne genbruges

En konsulent fra skoleforvaltningen i en kommune fortæller, at man i kommunens projekt har haft fokus på at udvikle forløb og etablere samarbejder, som skoler kan gøre brug af på længere sigt:

Et af de ønsker, vi har haft med undervisningsforløbene, er at komme ud over dér, hvor det er ildsjælene, som spiller en stor rolle. Vi ville også gerne lave nogle forløb, som kunne komme alle børn til gavn. Så det har været en intention fra starten, at der skulle tænkes et element af forankring ind i projekterne. Og det er gjort forskelligt. Det er sket blandt lærerne, fx gennem deres videndeling. Det er sket ved at prøve at skabe mere varige samarbejder, hvor man engagerer sig med den lokale tømrer og prøver at lave et tilbagevendende forløb. Så vi har forsøgt at lave forløb, som kunne genbruges, og som kunne give værdi også til andre end de klasser, som var engagerede nu og her.

Konsulent i skoleforvaltning

Kommunen har haft et ønske om at kunne tilbyde forløb, som det pædagogiske personale kan bruge uden væsentlig tilpasning, og hvor det eneste, der kræves, er kontakten til den aktuelle eksterne samarbejdspartner. Kommunen har derfor valgt, at alle forløb skal beskrives efter den samme didaktiske model i ansøgningsmaterialet til kommunen, hvor elementer som didaktik, evaluering og forankring indgår. I forhold til forankring har det betydet, at skoler og de eksterne læringsmiljøer allerede under planlægningen af forløbet har overvejet og beskrevet i modellen, hvordan selve forløbet eller erfaringerne fra forløbet kan videreføres efter forløbets afslutning.

Kommunalt netværk koordinerer forløb mellem skoler og lokale foreninger

I en anden kommune har man i projektet haft fokus på at etablere samarbejder om åben skole mellem lokale foreninger og skoler og efterfølgende at koordinere de enkelte forløb centralt. Begge dele står en gruppe af medarbejdere forankret i skoleforvaltningen og kommunens ungdomsråd og ungdomsskoler for. Der findes allerede mange skoletjenester i kommunen, men gruppen så et potentiale i, at også medlemsforeningerne i kommunens ungdomsfællesråd kunne indgå i et samarbejde med skolerne om åben skole. Gruppen står for det opsøgende arbejde blandt både foreninger og skoler og har fokus på at gøre foreningerne opmærksomme på, hvad de kan bidrage med i den åbne skole, og hvad de som forening kan få ud af et samarbejde. Gruppen koordinerer og understøtter efterfølgende de forløb og aktiviteter, der bliver igangsat.

Desuden har gruppen etableret kurser for de frivillige i foreningerne, som skal klæde dem på til at indgå i en skole- og undervisningssammenhæng, da dette ikke er en del af de fleste frivilliges opgaver normalt.

Vi har arrangeret kurser for de frivillige, fordi det er en anden kontekst at gå ind i skolen, i stedet for at der kommer medlemmer ud til foreningen og bliver undervist. Det er to forskellige kontekster, og det kræver noget at gå ind i en undervisningskontekst frem for at møde børnene der, hvor man normalt er.

Studertermedhjælper, som koordinerer forløb

Kurserne finder sted på en professionshøjskole og dækker bl.a. over emner som klasserumsledelse, didaktik og produktion af undervisningsmateriale.

Gruppen oplever, at mange forløb er blevet gennemført som følge af det opsøgende og koordinerende arbejde, gruppen har lavet i projektperioden. Dog har gruppen erfaret, at det kan være sårbart for samarbejdet om den åbne skole, når kontakten mellem skolen og den lokale forening kun sker gennem eksterne koordinatore. Der kan være information, som mistes undervejs, og det kan være en barriere for et samarbejde mellem skolen og foreningen på længere sigt, at koordineringen sker gennem en ekstern koordinator, som kun er ansat i den givne projektperiode. Derfor har

gruppen et ønske om at udvikle en skabelon eller et standardmateriale, som indeholder beskrivelser af, hvilke aftaler og forhold der skal aftales, når de lokale medlemsforeninger indgår i et samarbejde med en skole om et åben skole-forløb. Et sådant materiale ville være et skridt på vejen til, at samarbejdet om den åbne skole kunne fungere uafhængigt af en ekstern koordinator.

Tværgående fokus og indsatser koordineres centralt

I et tredje projekt har repræsentanter for kommunens natur- og kulturinstitutioner organiseret sig i en projektledelse og en arbejdsgruppe med formidlere fra cirka ti institutioner. Derudover er projektet omfattet af en styregruppe, som består af repræsentanter for kommunens kulturforvaltning. Projektledelsen og arbejdsgruppen har arbejdet med at skabe en struktur, som betyder, at deres tilbud ikke kun bliver brugt af de særligt engagerede lærere, men er noget, som alle elever får gavn af – det kan bl.a. ske gennem forpligtende partnerskaber mellem skoler og eksterne læringsmiljøer.

Det her projekt, det er enormt meget strategi, og det er enormt meget kommunikation og trækken i tråde og lobbyarbejde osv., som betyder, at vi ad åre vil kunne se ringene i vandet.

Projektleder

I arbejdsgruppen har institutionerne løbende præsenteret deres arbejde med åben skole for hinanden og har udvekslet erfaringer fra deres forløb. De har desuden inviteret skoleledelser på besøg og har besøgt skoleledelserne på skolen for at fortælle om mulighederne for samarbejde. Et medlem af projektledelsen oplever, at de fælles møder har styrket institutionernes samarbejde på tværs og har betydet, at institutionerne har fået et talerør i forhold til, hvad de kan tilbyde i den åbne skole.

Fælles koordinering af kommunale politikker

I flere af projekterne har der været et fokus på, at der skal ske en fælles koordinering af de politikker i kommunen, som vedrører den åbne skole. Det betyder, at åben skole i højere grad kan inddrages i de beslutninger og udviklingsprocesser, som finder sted i en kommune. Fx har en kommune arbejdet med et paraplyprojekt, som inddrager åben skole som en del af arbejdet med at skabe sammenhæng mellem kommunens landdistriktsudvikling og skolepolitik:

Projektet er tænkt som en mulighed for at skabe sammenhæng mellem vores landdistriktsudvikling og vores skolepolitik. Man har haft et politisk fokus på, at man gerne vil udvikle den decentrale struktur på skolerne, bl.a. fordi det er en vigtig del af det at have engagerede og udviklende lokalsamfund [...] Men nogle af skolerne ligger i landdistrikter og har derfor en anden forudsætning for at lave de her forløb.

Konsulent i skole- og dagtilbudsforvaltning

I et andet projekt har en gruppe af eksterne læringsmiljøer bl.a. haft fokus på, at deres eget arbejde og kulturforvaltningens arbejde med den åbne skole skulle koordineres og gå i samme retning. Det har undervejs i projektet vist sig, at det ud over kulturforvaltningen også er vigtigt at have skoleforvaltningen med som en central aktør i projektet for at kunne forankre samarbejdet mellem skoler og eksterne læringsmiljøer og derigennem bidrage mere til den åbne skole.

Undervisningsforløb samles og formidles på digitale platforme

En del af forankringen af tilbud i den åbne skole sker i nogle kommuner, ved at kommunerne deler eller har planlagt at dele de udviklede undervisningsforløb på en hjemmeside. Hjemmesiden kan fx være en hjemmeside kun for åben skole, hvor foreningerne præsenterer deres tilbud til skolerne, eller den kan være en læringsplatform med åben skole-forløb, der er gennemført i løbet af skoleåret, evt. fordelt på klassetrin.

Enkeltstående forløb udvikles, så de kan bruges af andre

I andre projekter er arbejdet med at forankre forløbene foregået mere decentralt. I disse projekter er der udviklet og gennemført enkeltstående forløb, som den enkelte skole eller det enkelte eksterne læringsmiljø har en forventning om, vil kunne bruges af andre lærere, pædagoger og skoler. Disse projekter har derfor på forskellig vis haft fokus på, hvordan det enkelte forløb kan inspirere eller bruges af andre.

Ét fokus har været at udvikle tilbud af en sådan kvalitet, at andre lærere og pædagoger kan se en mening med at bruge forløbet som en del af deres undervisning. I et projekt er lederen af det lokale naturcenter fx meget bevidst om, at de forløb, man tilbyder skolerne, skal kunne integreres i lærernes undervisningsforløb og leve op til de faglige mål. En naturvejleder udtrykker, at forankringen af åben skole-tilbud vil ske naturligt, når lærerne oplever, at de kan benytte sig af et materiale, som opfylder deres behov:

Når vi får besøg, kan vi mærke, at der er sket en ændring i den måde, lærerne besøger os på. De vil rigtig gerne have, at der er noget, de kan arbejde med inden besøget, og noget, de kan arbejde med, når de kommer hjem. Der giver en helt naturlig forankring. For mange lærere vil det gøre det nemmere, fordi der ligger et godt udgangspunkt. Så kan man gøre det personligt, hvis man vil det.

Naturvejleder

Også i et andet projekt beskriver den eksterne samarbejdspartner, at tilbud af god kvalitet, som lærerne kan se en værdi i, vil være med til at sikre, at tilbuddene bruges igen af andre lærere – også selvom det i udgangspunktet måske er de særligt engagerede lærere, som benytter sig af et tilbud:

Der er rigtig meget mund til mund i det – blandt de her Tordenskjolds soldater er der nogle, som kommer til at tage nogle med, som ikke har været her før. Men det vigtigste er, at de kommer ned og prøver det. Vi oplever alle sammen, at det er det, der er alfa og omega – når man først har været der, så kommer man igen. Så ser man, hvad værdien er i det.

Museumsformidler

I mange tilfælde er det pædagogiske personale indgået i de eksterne læringsmiljøers udvikling af forløbene, og denne konstellation er begge parter positive over for. En fælles forberedelse og planlægning kan være med til netop at sikre forløb af god kvalitet, som andre lærere og skoler gerne vil benytte sig af.

Samlet set viser det sig i interviewene, at der er flere elementer, som er vigtige at være opmærksom på, hvis implementeringen af et åben skole-forløb og en varig forankring skal blive en succes – uanset hvilken strategi der er valgt i det enkelte projekt for at implementere og forankre åben skole. Dels kræver det sparring og erfaringsudveksling om de enkelte forløb, når det pædagogiske personale skal gennemføre et forløb, der er udviklet af andre, da det er svært at tage et forløb fra fx en hjemmeside og bruge det direkte i sin undervisning. Dels er den personlige relation mellem læreren og det eksterne læringsmiljø vigtig at bruge tid på, da relationen spiller en væsentlig rolle for forløbet. Betydningen af den personlige relation vil vi beskrive nærmere i næste afsnit.

5.2 Personlige relationer i samarbejdet

Både skoler og eksterne læringsmiljøer understreger, at det er vigtigt at skabe en personlig relation og en god kontakt mellem det pædagogiske personale og eksterne læringsmiljøer, hvis et samarbejde om åben skole skal etableres, og hvis forløbet skal blive en positiv oplevelse for begge parter.

Mit indtryk er, at de forløb, hvor der netop er denne her imødekommenhed, hvor man fx får en mail – ”hvad skal vi finde ud af sammen?” – eller man får en opringing, og vi så rent faktisk får lavet en plan for dagen sammen, det er også dem, der bliver brugt igen. De forløb, hvor der også bliver skabt denne her gode historie, det er også dem, der bliver udviklet videre på.

Lærer

Den personlige relation kan være afgørende for at etablere et samarbejde

Det træder frem i interviewene, at det for de eksterne læringsmiljøer er vigtigt at få mulighed for og vigtigt at prioritere at skabe en personlig relation til de lærere eller pædagoger, der bliver tilbudt forløbene i åben skole. Flere i de eksterne læringsmiljøer er blevet opmærksomme på dette undervejs i projektforløbet. En naturvejleder beskriver det på denne måde:

Det er i virkeligheden mere personlige forhold, end jeg havde forestillet mig. Man kan ikke bare skrive en e-mail ud til 30 lærere og sige, at ”jeg havde tænkt mig, at I skulle fortælle mig, hvor-når I vil undervises”. Så der er en del arbejdstid i at tage fat i de enkelte lærere. Så det er meget én til én. Det er i hvert fald en erfaring, jeg tager med mig.

Naturvejleder

En anden underviser fra et eksternt læringsmiljø oplevede meget tydeligt, hvordan den personlige kontakt var central i forhold til at kunne etablere et samarbejde med skolens lærere og pædagoger. På én skole havde hun mulighed for at præsentere sig selv og de forløb, hun kunne tilbyde, på et lærermøde, og denne indgangsvinkel til lærerne oplevede hun som vigtig for, at hun fik skabt kontakt til lærerne, og at lærerne havde lyst til at indgå i planlægningen af forløbene. På en anden skole var det ikke muligt at have denne introduktion, hvorfor det var vanskeligt for hende at få kontakt til lærere, der havde lyst til at indgå i et forløb.

Også i et andet projekt blev den personlige relation oplevet som en direkte indgangsvinkel til at etablere et samarbejde mellem skolen og det eksterne læringsmiljø:

Jeg mødte [formanden fra den lokale sportsklub], da jeg startede på skolen. Vi har snakket om alt muligt, og det er der sprunget en masse ting ud af. Han [pædagog på skolen og træner i den lokale sportsklub] har været her hele tiden – det er så dejligt nemt. Og han er også frisk på det hele. Så der er mange ting, der er udsprunget af et ønske om bare at gøre det. Ting starter jo ikke af sig selv.

Lærer

I dette projekt har den daglige kontakt mellem underviseren fra det eksterne læringsmiljø, som også er ansat som pædagog på skolen, og de involverede lærere betydet, at arbejdet med forløbet har været ekstra fleksibelt. Det har været let for lærerne at implementere forløbet som en fast del af undervisningen, fordi der var mulighed for at bruge mere tid på kommunikation sammenlignet med et samarbejde med en partner, som ikke havde sin daglige gang på skolen.

Relationer bidrager til, at forløb bruges af andre lærere

Det er også et perspektiv i interviewene, at de relationer, der er skabt mellem skoler og eksterne læringsmiljøer i de enkelte projekter, kan skabe grundlag for, at forløbene spredes til andre lærere og klasser. En eksternt samarbejdspartner forventer, at særligt de forløb, der er skabt en god relation i forbindelse med, vil blive brugt igen:

I de tilfælde, hvor virksomhederne og lærerne går godt i spænd, så vil de helt sikkert gerne have, at det ikke bare er et engangsforetagende, men noget, som kunne fortsætte vedvarende med nye klasser. Så handler det så om, om det er skolen eller læreren, der holder fast i klassen. Det er højst sandsynligt læreren, for vi ser ikke lederne så meget, når vi er ude. [...] Så det er de enkelte lærere, der får kontakten og relationen til virksomheden, og ikke nødvendigvis skolen.

Selvstændig konsulent

Som citatet også illustrerer, vil det ofte være det pædagogiske personale frem for skolelederen, som er i kontakt med det eksterne læringsmiljø, da det er skolens pædagogiske personale, der – sammen med det eksterne læringsmiljø – er mest inddraget i forløbene. Dog viser projekterne flere eksempler på, at et samarbejdsprojekt kan komme godt fra start, hvis skolelederne er med til at initiere projektet ved at tage kontakt til de eksterne læringsmiljøer. Ledelsens rolle vil blive uddybet i næste afsnit.

5.3 Skolelederens prioritering og understøttelse

Det står centralt i erfaringerne fra projekterne, at det er vigtigt, at skoleledelsen prioriterer og understøtter den åbne skole, hvis åben skole skal blive en integreret del af skolens arbejde – det gælder, uanset hvilken strategi for understøttelse og forankring af åben skole-forløb der er valgt i de enkelte projekter.

Et perspektiv blandt skolelederne er, at de på ledelsesniveau må prioritere og sikre, at der gennemføres åben skole-forløb, så alle lærere og elever kommer af sted og får tilbud i den åbne skole. En skoleleder har disse overvejelser om, at en forventning og prioritering fra ledelsens side er vigtig for at kunne implementere åben skole i skolernes hverdag:

Jeg kan godt opfordre, men jeg kan ikke tvinge, og det mener jeg principielt heller ikke, vi skal. Men det gør bare en forskel, at der også er en forventning ovenfra [...] Der er brug for en tydelig signalering fra toppen om, at det her er noget, vi tror på, og at det er noget, vi skal prioritere.

Skoleleder

Skoleleder kan skabe tid og rum til samarbejdet

Ud over en overordnet prioritering af, at åben skole er en del af skolens hverdag, er det et perspektiv blandt skolelederne, at de også har en vigtig opgave med hensyn til at understøtte, at der er tid og rum til, at samarbejdet mellem det pædagogiske personale og eksterne læringsmiljøer kan finde sted.

Skolelederen har også en opgave med hensyn til at skabe de rammer på skolen, der skal til, for at man kan lave et samarbejde. For den type samarbejde om åben skole ligger lidt ud over vores daglige opgaver på skolerne. Så at skabe rammerne og gøre det muligt for lærerne at samarbejde med lokalsamfundsaktører er også en vigtig opgave.

Skoleleder

Rammerne for åben skole kan omfatte flere ting, fx ressourcer, tid til at mødes og tid til at tage på besøg i eksterne læringsmiljøer, som ikke ligger i umiddelbar nærhed af skolerne, men det kan også inkludere rammer for, hvornår der er mulighed for at diskutere og dele erfaringer om den åbne skole blandt lærere og pædagoger. En projektleder på en skole oplever fx, at opfattelsen af åben skole har ændret sig, bl.a. fordi åben skole nu er et punkt på lærermøderne:

Åben skole er kommet på lærermøderne. Det bliver italesat som en væsentlig del af den daglige undervisning, så det ikke bliver en ekstra opgave – det bliver en del af læringsmålene.

Projektleder

Blandt lærerne er der et stort behov for netop at have rammerne til at samarbejde med eksterne læringsmiljøer. Det er et samarbejde, som i mange tilfælde kræver tid til både at mødes og at fordybe sig sammen for at kunne udvikle gode forløb, der passer ind i undervisningen:

En af de ting, som har været vigtige for os, var, at der var tid og ro til planlægning. For at få den nørdede viden til at blive noget relevant i en skolekontekst og få det gjort målstyret kræver det, at der er tid til, at læreren og samarbejdspartneren kan tale sammen.

Lærer

En skoleleder pointerer, at arbejdet med at skabe rammer for samarbejde også omfatter at kunne skabe en kultur, hvor gæster fra eksterne læringsmiljøer føler sig velkomne på skolen. At en nem adgang til skolerne for de eksterne læringsmiljøer er vigtig for samarbejdet, bakkes op af flere undervisere fra de eksterne læringsmiljøer, som i løbet af deres projekter har oplevet et behov for at være tæt på såvel lærere som skoleledere i forbindelse med at etablere et samarbejde og udvikle forløb sammen.

5.4 Ressourcer til den åbne skole

Sådan et projekt her er rigtig fedt, og vi får udviklet nogle eksemplariske forløb, men det havde været udfordrende at gøre, hvis ikke der var fulgt de her midler og timer med. Så havde vi ikke fået det gjort i den form, som det er gjort nu.

Naturvejleder

Både eksterne læringsmiljøer, forvaltninger og skoler oplever puljemidlerne som et vigtigt grundlag for, at de har kunnet arbejde med og få succes med de gennemførte projekter. Derudover understreger både skoler og eksterne læringsmiljøer, at det kræver tid, ressourcer og prioritering fra skolernes side at gennemføre forløb i den åbne skole.

Åben skole kræver ressourcer fra skolens side

Mange af de skoler, der har deltaget i puljep projekterne, har lyst til at fortsætte samarbejdet med de eksterne læringsmiljøer, efter at projektperioden er slut. Især skolelederne peger dog på, at det er en udfordring at sikre brugen af åben skole for den enkelte skole, da skolen må afsætte væsentlig tid og økonomi til dette. Dette vilkår kan ifølge en skoleleder betyde, at skolen kan være nødt til at se på, hvor høj kvaliteten af åben skole-forløb kan blive:

Tanken er, at vi skal fortsætte med det [samarbejdet med eksternt læringsmiljø] i en eller anden udstrækning. Men spørgsmålet er hvordan. Og vi kommer ikke uden om, at vi skal have nogle midler, for ellers kan vi ikke gøre det. Vi kan godt fortsætte linjerne, men så bliver det ikke med den høje kvalitet, som det har været.

Afdelingskoleleder

Selvom der gælder særlige økonomiske forhold for skoler, der deltager i projekter med puljemidler, så kan positive erfaringer fra projektet betyde, at en skole i højere grad er indstillet på efterfølgende at bruge ressourcer på et lignende samarbejde. En skoleleder beskriver det på denne måde:

En af tingene, der gør, at det er nemt at hoppe på som skole, det er jo, at der var nogle penge i projektet. [...] Sidenhen – hvis vi bliver spurgt igen – så vil pengene måske sidde mere løst, fordi vi har kunnet se, hvad det har kunnet bidrage med.

Skoleleder

Det gælder for flere af de eksterne læringsmiljøer, at de er særligt opmærksomme på, at det kræver både ressourcer og væsentlige mængder tid for skolerne at indgå i de forløb, de tilbyder:

Vi prøver [at sørge for], at alle de aktiviteter, vi laver, fokuserer på, at eleverne selv får fingrene i det og selv står og arbejder med noget, for det koster jo bare noget andet tid at lave undervisning på den måde.

Naturvejleder

Der er altså fra de eksterne læringsmiljøers side fokus på, at skolen skal få noget ekstra ud af at deltage i forløb, som den ikke ville kunne få i de almindelige undervisningstimer.

Prioritering af strukturer til koordinering og kvalitetssikring

I flere af projekterne er der hos de centrale forvaltninger eller eksterne læringsmiljøer et ønske om, at de kan fortsætte med at arbejde med en central koordinering og kvalitetssikring af den åbne skole, også efter at projektperioden er slut.

[Vi ønsker at] bibeholde arbejdsgruppen, sådan at vi kan blive ved med at have en fælles strategi, så vi stadigvæk kan være et stærkt hold, man lytter til. Så vil vi – hver gang der opstår et initiativ – være sikre på, at det hele kører i den samme retning – at der ikke er gang i fem forskellige ting inden for åben skole, der har med vores område at gøre.

Museumsformidler

Dette vil kræve, at der fra kommunens side afsættes midler til, at fx denne arbejdsgruppe kan fortsætte med at mødes, eller at en kommunalt ansat kan fortsætte med at have koordinering af åben skole som en central del af sine arbejdsopgaver. Et tredje eksempel er, at de eksterne læringsmiljøer i en kommune ønsker, at der fortsat afsættes midler til, at nyansatte i de relevante forvaltninger bliver præsenteret for, hvilke åben skole-tilbud der findes i kommunen.

5.5 Vigtigt at overveje

På baggrund af projekternes erfaringer beskrevet i dette kapitel kan der peges på følgende opmærksomhedspunkter i forhold til arbejdet med at understøtte og forankre den åbne skole.

Central koordinering og kvalitetssikring kan understøtte forankringen af den åbne skole

Flere strategier kan understøtte forankring og videndeling – men undervisningsforløb må altid tilpasses til en ny kontekst

Det har været et gennemgående ønske i projekterne at udvikle forløb og materiale, der kan bruges igen af andre lærere og skoler, uden at der skal afsættes tid til omfattende tilpasning. Erfaringerne fra projekterne viser, at der kan arbejdes med forskellige strategier for at understøtte forankringen af den åbne skole i skolernes hverdag. Kommunalt initierede strukturer kan fx styrke central koordinering og kvalitetssikring af den åbne skole og fastholde fokus på, at der i det konkrete samarbejde kan være opmærksomhed på, hvordan forløb og relevante erfaringer kan bruges af ligesindede på skoler og i eksterne læringsmiljøer. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at undervisningsforløb ikke er generiske, og at der nødvendigvis er et arbejde i at tilpasse forløbene til en ny elevgruppe, nye undervisere og en ny faglig kontekst.

Skoleledelsens understøttelse og prioritering af den åbne skole er vigtig

Erfaringerne fra projekterne viser også, at projektdeltagerne lægger vægt på, at skoleledelsens understøttelse og prioritering af den åbne skole er vigtig for arbejdet med at gennemføre forløb og aktiviteter af høj kvalitet – og at dette kræver tid og somme tider økonomiske midler. Særligt er det vigtigt, at det pædagogiske personale har tiden til at mødes og forberede forløbene med de eksterne læringsmiljøer, bl.a. fordi den personlige relation er vigtig for selve forløbet og muligheden for at bruge forløbene igen.

Arbejdet med den åbne skole

© 2018 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Karolina Pietrzykowska, Stig Stasig

ISBN (www) 978-87-7182-143-7

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk